

Література

1. Ведмедко И. Ценности объединённой Европы: пример для подражания или цивилизационный тупик? [Електронний ресурс] / Илья Ведмедко. – Режим доступу: <http://press-post.net/cennosti-obedinjonoj-evropy-primer-dlja-podrazhanija-ili-civilizacionnyi-tupik->
2. Кудряченко А. Засадничі демократичні цінності та їх вплив на розбудову громадянського суспільства в країнах Європи? [Електронний ресурс] // А. Кудряченко // Віче. – 2015. – № 2. – С. 3-7. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_2_3
3. Шайгородський Ю.Ж. Поняття «трансформація» як інструмент аналізу соціальних змін // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. – 2010. – № 4. – С.51-53.

Масюк Олег Петрович

кандидат філософських наук, доцент,
Запорізький національний університет

Волобуєв Костянтин Вадимович

студент 4 курсу

факультету соціології та управління

Запорізький національний університет

ФЕНОМЕН БЕЗДОМНОСТІ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Активізація мобільності трудових ресурсів в глобальному просторі, майже вічна актуальність «квартирного питання» та складність перерозподілу впливу над об'єднаними територіями вносять новий зміст у розуміння бездомності людини. Відчуття дому, власного коріння та сім'ї є однією з базових складових гармонійного існування. Узагальнене уявлення про дім дорівнює батьківщині та має викликати почуття безпеки, благополуччя та життєвого балансу.

В сучасних умовах людина вимушена жити зі швидкістю вітру. Сприйняття дому формується навколо власного «Я» та пересувається разом з людиною. Бездомність змінює свій зміст. Вона стає не тільки соціальною проблемою, але й нормою життя в сучасному суспільному просторі.

З одного боку, ця ситуація зумовлена специфікою глобальної системи матеріального виробництва, а з іншого, системністю криз світового та регіонального ринкових просторів. Динаміка та розмаїття проявів бездомності роблять зазначену тему актуальною для викладення та обговорення в рамках наукової конференції.

Дослідженням бездомності як засобу переоцінки цінностей займався ще Діоген Лаертський. Вагомий внесок в розкриття лінгвістичних форм для характеристики понять «дім» та «бездомність» вніс В. Даль [2]. Вплив соціальних травм на розвиток зазначеного феномену розкриває П. Рамаданський [3]. О. Давидюк описує ситуацію з бездомністю в межах

України [1]. Метою цього наукового пошуку є виявлення змісту та специфічних факторів бездомності в глобалізованому світі.

Звернемось до визначення поняття «бездомний». В. Даль розкриває матеріальний та духовний бік цього феномену. Він пише: «Бездомний, у кого немає свого дому, оселі, притулку, житла. Бездомний або поганий господар. Добрим словом і бездомний багатий» [2, с. 61]. В цьому твердженні стан бездомності залежить від господарських успіхів, але є натяк на наявність внутрішнього духовного джерела – ментального будинку. Зміст поняття «дім» нерозривно пов'язаний з сім'єю та домочадцями. Тобто, бездомний – це людина, яка втратила зв'язок з родиною в наслідок надзвичайних обставин проблемного характеру.

Традиційні фактори виникнення бездомності є складовими комплексу соціальних проблем, які знаходяться у причинно-наслідковому зв'язку одна з одною. Їх можна поділити на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів віднесемо неможливість знайти роботу, або вкрай низький рівень заробітної плати. Звідси і неможливість сплачувати рахунки за житло, і як наслідок – втрата житла. Також слід віднести слабку соціальну підтримку, а в більшості випадків її відсутність. Наступним зовнішнім фактором визначаємо проблеми інституту сім'ї. Серед них: відсутність сімейної солідарності, сімейне насилля, бездомність після повернення людини з місць позбавлення волі, саме через неприйняття сім'єю.

Щодо внутрішніх факторів, то до них можна віднести: нездатність пристосування до умов життя, особистісні риси характеру, схильність до пороків, низький рівень освіти тощо. Сукупність зовнішніх та внутрішніх факторів надає загальну картину маргіналізації сучасного українського суспільства за критерієм житлового забезпечення та сприйняття життя.

Бездомних людей вважають характерним проявом ринкової економіки. Кількість людей, що відносяться до даної категорії залежить не лише від стану економіки, а й в цілому від соціальної політики органів влади. Бездомні знаходяться поза формального простору людської взаємодії, і утворюють особливий клас, що навіть має свою ієрархічність. Суспільство фрагментується в регресивному напрямку, що змінює акценти та потенціал його розвитку.

До факторів виникнення бездомності у глобалізованому світі долучається формування уніфікованого глобального циклу виробництва матеріальних благ, що стимулює динамічну мобільність трудових ресурсів та збільшення матеріального розшарування учасників глобального виробничого циклу. Дім як форма гармонійного, благополучного та безпечного простору виноситься на рівень трансцендентного та залишається у вигляді недосяжної мрії для більшості з них.

Крім того, глобалізація як зміна територіального впливу не може проходити без суперечок та протистоянь. Геополітичні конфлікти були та залишаються однією з домінант бездомності та примусового переселення народів на світовому рівні.

Потрібно зазначити, що у більшості випадків змістовна основа як глобальної, так і соціальної бездомності полягає у переживанні незагоєної

травми. Описуючи жахи військового конфлікту в колишній батьківщині, П. Рамаданович зізнається: «На мій подив, в моїй емоційній географії бомбардування Белграда, столиці колишньої Югославії, сприймається набагато сильніше, ніж я очікував. Навіть незважаючи на критичну дистанцію, яку я намагаюся утримувати, вони незрівнянні з попередніми катастрофами, пережитими країною» [3, с. 660]. Страх небезпеки для життя та загострення травми призводить до заперечення можливості мати свій дім як гіпотетично, так і фактично. Подолання цього страху є важливим кроком на шляху до вирішення проблеми бездомності у багатьох наведених вище випадках.

Підбиваючи підсумки наших роздумів зазначимо, що бездомність носить дуалістичний характер в глобалізованому світі. Вона виступає у вигляді свідомого вибору або вимушеного кроку у напрямку виходу за межі формальної системи людської взаємодії на основі заперечення можливості існування дому як фундаменту для функціонування у відкритому просторі. В глобалізованому світі відбувається трансформація конструкції «дім – сім'я» на «дім – я» та «дім – світ», що впливає на відмову від осілості та розширює межі бездомності. Осілість заміщує матеріальне забезпечення в якості основного критерію цього феномену. Деструктивний вплив глобального циклу матеріального виробництва та перерозподіл впливу на об'єднані території стають домінуючими факторами бездомності. Виходом з цієї ситуації є адаптація людського існування до динамічного та небезпечного життя в глобалізованому світі.

Література

1. Давидюк О. Бездомність в Україні: причини та тенденції / О. Давидюк // Політичний менеджмент: наук. журнал / Голов. ред. Ю.Ж. Шайгородський. – 2013. – № 1-2. – С. 90-110.
2. Даль В. Бездомный // Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка в четырёх томах. – М. : Рус. яз., 1989. – Т. 1.: А – З. – С. 61.
3. Рамаданович П. Как я стал американцем: когда войска НАТО бомбили мой город / П. Рамаданович // Травма: пункты: Сборник статей / [Сост. С. Ушакин и Е. Трубина]. – М. : Новое литературное обозрение, 2009. – С.658-675.